

Investițiile străine directe în România

Consiliul
Investitorilor
Străini

Ediția
2024

Cuprins

1 Introducere
Pagina 3

2 Evoluția ISD - România & EU
Pagina 4

3 Impactul ISD asupra economiei României
Pagina 9

4 Exemple de factori care influențează
atragera investițiilor
Pagina 12

5 Concluzii și recomandări
Pagina 16

Introducere

Investițiile străine directe (ISD) reprezintă un pilon esențial pentru dezvoltarea economică a României, având un rol determinant în accelerarea proceselor de modernizare, stimularea competitivității economice și reducerea decalajelor față de economiile mai avansate din Uniunea Europeană.

Consiliul Investitorilor Străini (FIC) este asociația care reunește 110 dintre cele mai importante și mai mari companii românești cu capital străin, cu o cifră de afaceri cumulată care reprezintă o cincime din PIB. Companiile membre FIC au susținut întotdeauna că la baza creșterii economice stă dialogul între factorii de decizie și investitori care poate să asigure transparența și predictibilitatea, dezvoltarea mecanismelor pieței libere și facilitarea integrării economiei românești în piața europeană.

Unul din principalele obiective ale FIC este sprijinirea autorităților în atragerea de investiții străine directe în România. În acest sens, FIC organizează întâlniri cu autoritățile, elaborează recomandări pentru îmbunătățirea cadrului legal pentru investiții și oferă exemple de bune practici existente în alte țări din regiunea Europei Centrale și de Est. De asemenea, FIC a început, în anul 2017, un proiect dedicat evaluării contribuției investițiilor străine directe (ISD) la dezvoltarea economiei în România, comparativ cu țările din regiunea Europei Centrale și de Est. Astfel, împreună cu Academia de Studii Economice (ASE), FIC a realizat trei ediții ale Raportului privind investițiile străine directe în România, cea mai recentă ediție fiind publicată la finalul anului 2023. Raportul ISD pune la dispoziție analiza fluxurilor de investiții străine și modul în care acestea au contribuit la creșterea economică a României în ultimii ani.

Prin această nouă ediție a studiului dedicat FDI, FIC își propune să prezinte o analiză detaliată a evoluției ISD în România, pornind de la tranziția economică din anii 1990 și până la tendințele recente marcate de schimbări economice structurale în modelul de creștere și provocările geopolitice. Raportul nu doar radiografiază evoluția ISD și impactul lor asupra economiei românești, ci oferă și o serie de recomandări strategice menite să maximizeze potențialul investițiilor străine.

Evoluția ISD - România & EU

ISD în România

Evoluția stocului de ISD ca procent din PIB a început de la o valoare aproape inexistentă în 1990 și a crescut semnificativ în deceniile următoare.

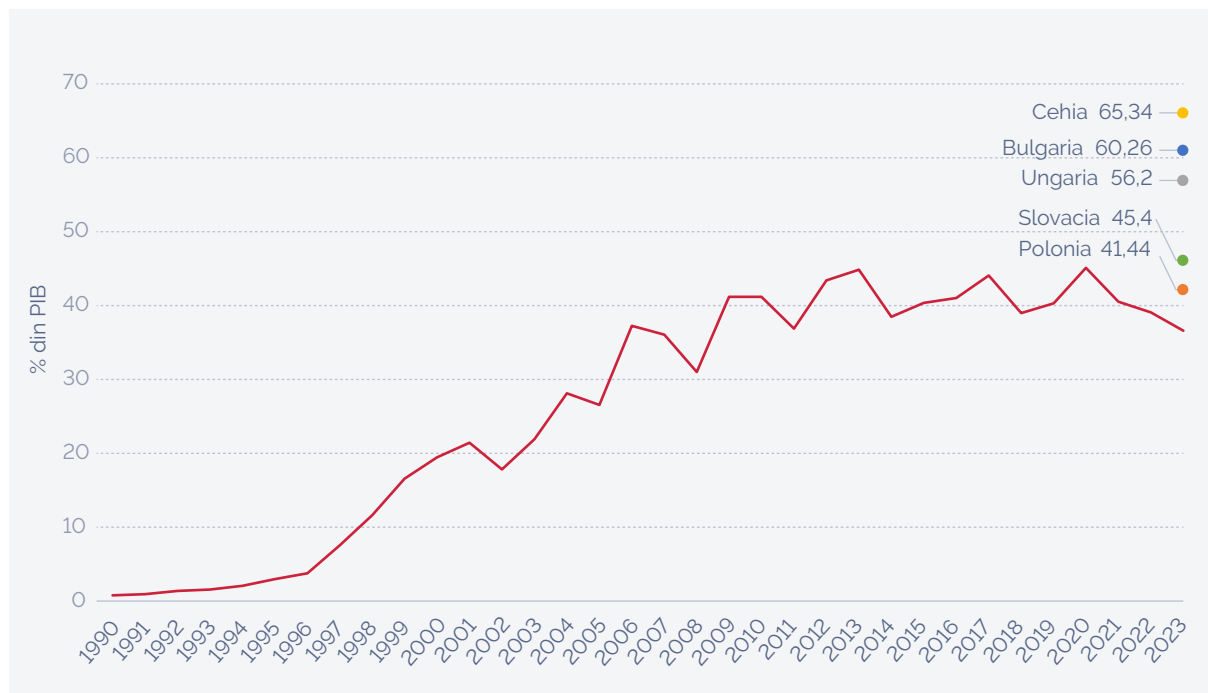
Începând cu anii 2000, România a cunoscut o perioadă de creștere rapidă a ISD, atingând un vârf de 40,4% din PIB în 2009. Această perioadă coincide cu reforme economice majore și cu apropierea de aderarea la Uniunea Europeană din 2007, care a sporit atractivitatea pieței românești pentru investitorii străini.

După anul 2015 ponderea ISD în PIB a fost în scădere, valoarea ISD atrase crescând mai puțin decât PIB-ul în ultimii ani, spre 35-36% din PIB.

Comparativ cu alte state din regiunea Europei Centrale și de Est, stocul de ISD este inferior, chiar dacă multe dintre aceste țări au plecat de la niveluri inițiale asemănătoare României. Ungaria se situează în prezent în jurul valorii de 56% din PIB din perspectiva stocului de ISD, în timp ce Polonia are 41-42% din PIB, iar Cehia 65% din PIB. Și Bulgaria sau Slovacia sunt peste nivelul României din perspectiva ponderii ISD.

FIGURA 1

Evoluția stocului de ISD în România (1990-2023)

Sursa: UNCTAD (octombrie 2024)

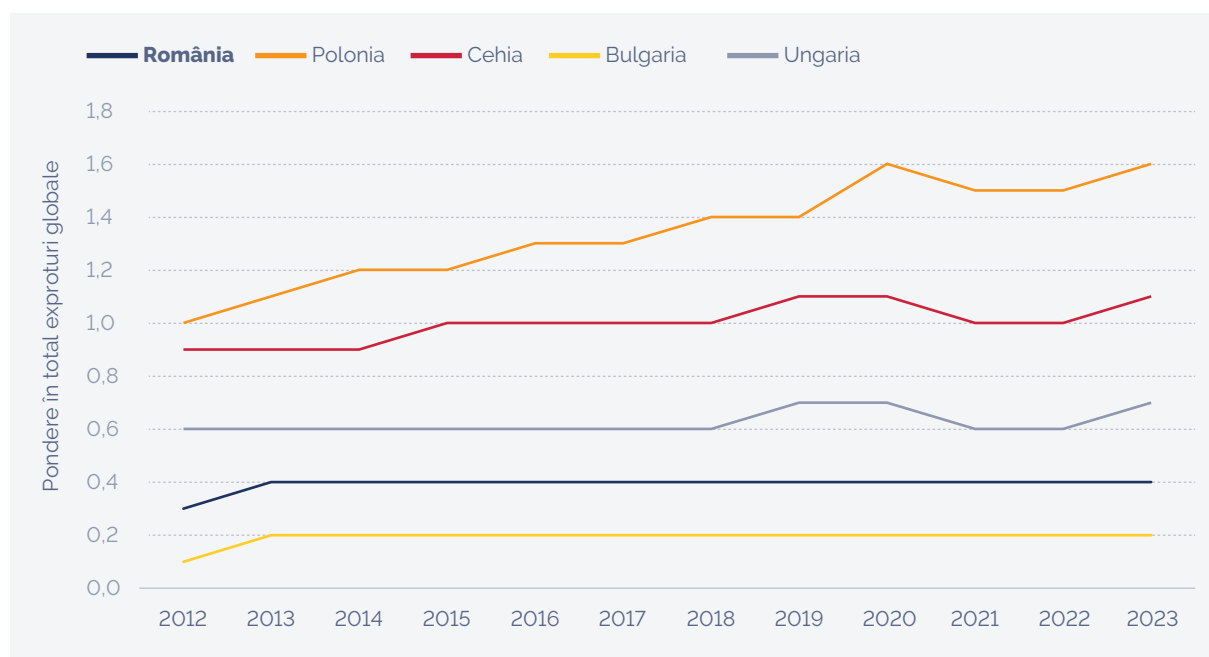
Decalaje de competitivitate. Poziția României în context regional

Din perspectiva competitivității, începând cu anul aderării la UE, în 2004, Polonia și Cehia au demonstrat o ascensiune notabilă în peisajul exporturilor globale, alimentate în special de intrările de investiții străine directe și fluxuri de capitaluri financiare din țările dezvoltate ale Uniunii Europene. Polonia, în special, a avut o traiectorie remarcabilă, trecând de la o cotă de 0,8% în 2004 la o pondere de 1,6% în anul 2023. Această creștere constantă arată și o economie dinamică, în plină expansiune cu companii capabile să își extindă influența pe piețele internaționale și să se adapteze eficient la provocările economice globale. Cehia, de asemenea, a înregistrat o evoluție pozitivă, de la 0,7% la 1,1%, reflectând o consolidare treptată a poziției sale în exporturile globale.

Pe de altă parte, Ungaria și România au avut un parcurs mai moderat, fără salturi spectaculoase. România a avansat lent, de la 0,3% la 0,4% între 2004 și 2023, iar acest progres s-a datorat în special companiilor străine care sunt mai prezente și mult mai competitive pe piața globală (cum se observă în secțiunea următoare). Nu în ultimul rând, Bulgaria și Croația, cu valori constante în jurul a 0,1%–0,2% din exporturile globale, au menținut o prezență limitată pe piețele externe.

FIGURA 2

Evoluția cotei exporturilor în valoarea exporturilor globale

Sursa: Banca Mondială, World Development Indicators

În peisajul economic al Europei Centrale și de Est, în anul 2023, se evidențiază diferențe notabile în termeni de exporturi și ISD per capita. Se observă că Slovenia, Cehia și Slovacia au valori ridicate atât ale ISD per capita, cât și ale exporturilor, sugerând un ecosistem economic puternic și bine integrat în fluxurile comerciale internaționale, mai ales în relație cu Germania.

Pe de altă parte, România și Bulgaria indică necesitatea unor strategii mai puternice pentru a atrage investiții și a stimula exporturile, esențiale pentru dezvoltarea economică durabilă.

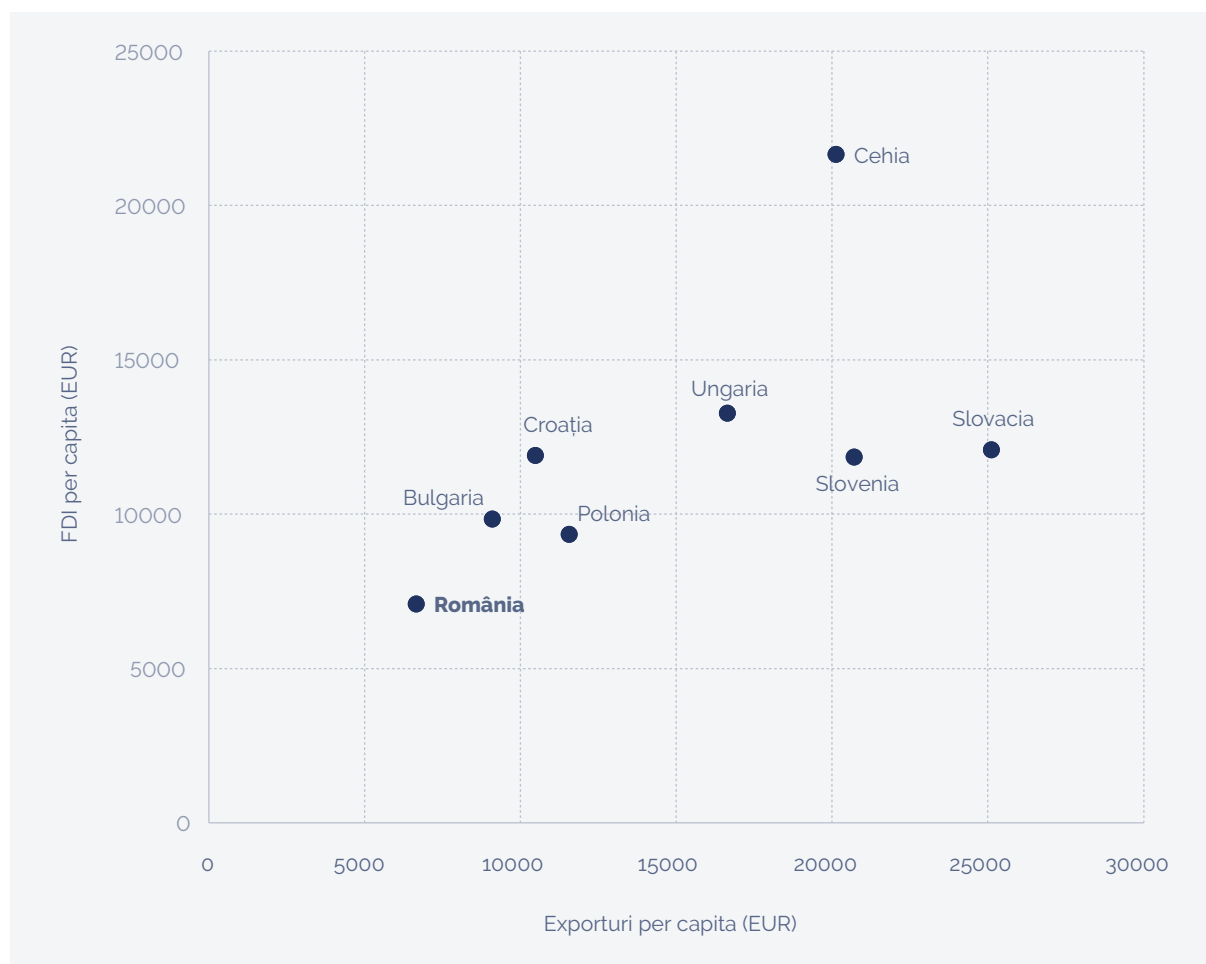
Slovenia se remarcă drept un lider regional în exporturi per capita, cu o valoare impresionantă de 25.107 EUR, depășind toate celelalte țări din grup, pe fondul unei orientări puternice către exporturi

dar și o capacitate industrială avansată, la care contribuie și stocul ridicat de ISD per capita care sprijină activitățile de export. Cehia și Slovacia se situează de asemenea bine, cu valori mari atât ale ISD per capita (21.666 EUR și respectiv 11.862 EUR), cât și ale exporturilor per capita (20.124 EUR și 20.710 EUR), fiind economii dinamice, cu un sector industrial robust și o integrare solidă în lanțurile de producție europene. Totodată, Cehia are și cel mai mare stoc de ISD per capita din regiune.

În cazul Ungariei, deși stocul de ISD nu este printre cele mai mari, exporturile sale per capita sunt relativ ridicate. Croația și Polonia au valori relativ apropiate ale ISD per capita (11.910 EUR și respectiv 9.360 EUR), dar se diferențiază prin exporturile per capita. Bulgaria și România sunt cele mai puțin competitive economii din regiune, cu valori mai mici atât pentru ISD per capita (9.856 EUR și 7.101 EUR), cât și pentru exporturile per capita (9.092 EUR și 6.662 EUR). Chiar dacă în ultimii ani soldul ISD și valoarea exporturilor au crescut constant, acestea rămân mult în urma altor state central-europene în atragerea de investiții și în susținerea exporturilor, aceste dinamici fiind extrem de conectate, având în vedere că cele mai multe companii străine care se localizează în regiune au activitate de export.

FIGURA 3

Exporturi și importuri per capita (2023)

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor Eurostat și UNCTAD

Decalajele de productivitate versus media

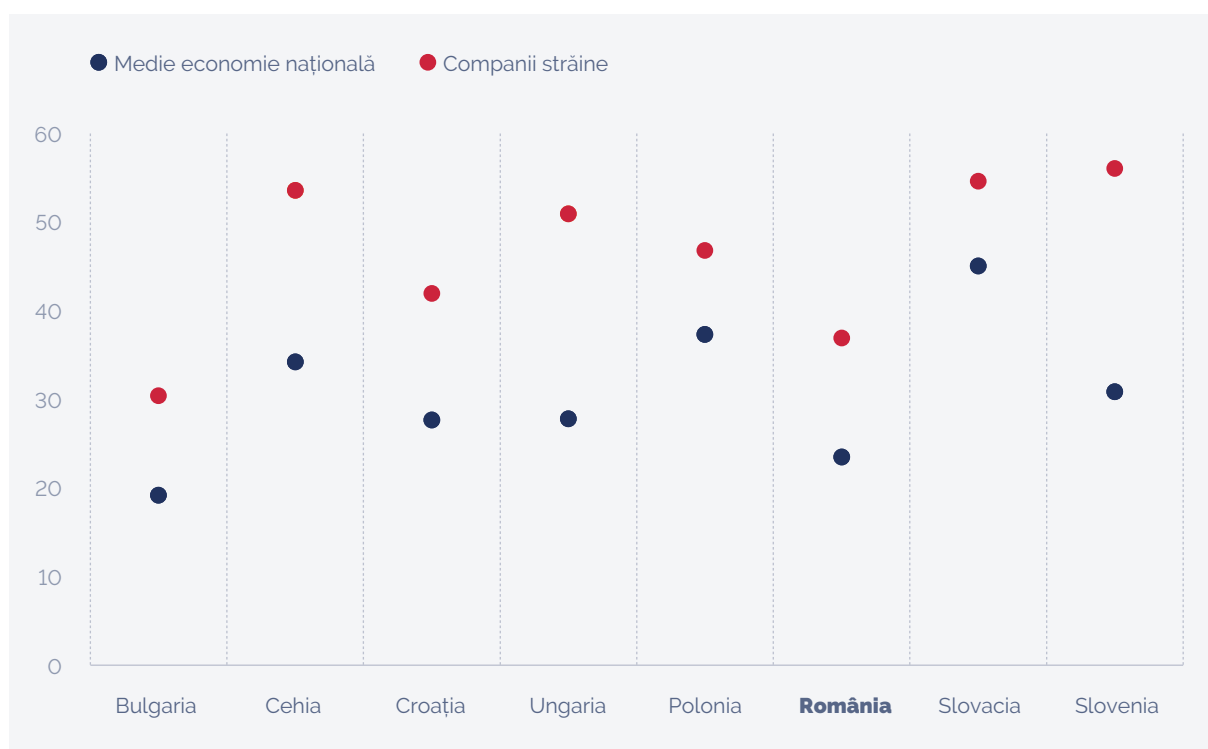
Din perspectiva competitivității, se observă că productivitatea medie per lucrător (valoarea adăugată brută per lucrător exprimată în mii EUR) înregistrează diferențe semnificative între economiile Europei Centrale și de Est. Datele Eurostat evidențiază în același timp și un contrast clar între productivitatea medie din economie și productivitatea celor internaționale în toate țările din regiune.

Aceasta sugerează că integrarea economică și implicarea investițiilor străine sunt esențiale pentru a crește productivitatea și competitivitatea în regiune, Slovenia și Polonia fiind lideri regionali, în timp ce Bulgaria și România au încă deficiențe importante în termeni de productivitate și spațiu de creștere pentru a-și îmbunătăți eficiența economică internă (rezerve de eficiență).

Cea mai mare diferență dintre productivitatea înregistrată în companiile străine și media națională, se observă în Ungaria și în Slovacia (1,8 ori), în timp ce în România, Bulgaria, Cehia și Croația companiile cu capital străin sunt de aproximativ de 1,5-1,6 ori mai productive comparativ cu media economiei.

FIGURA 4

Nivelurile productivității medii per lucrător în rândul țărilor ECE

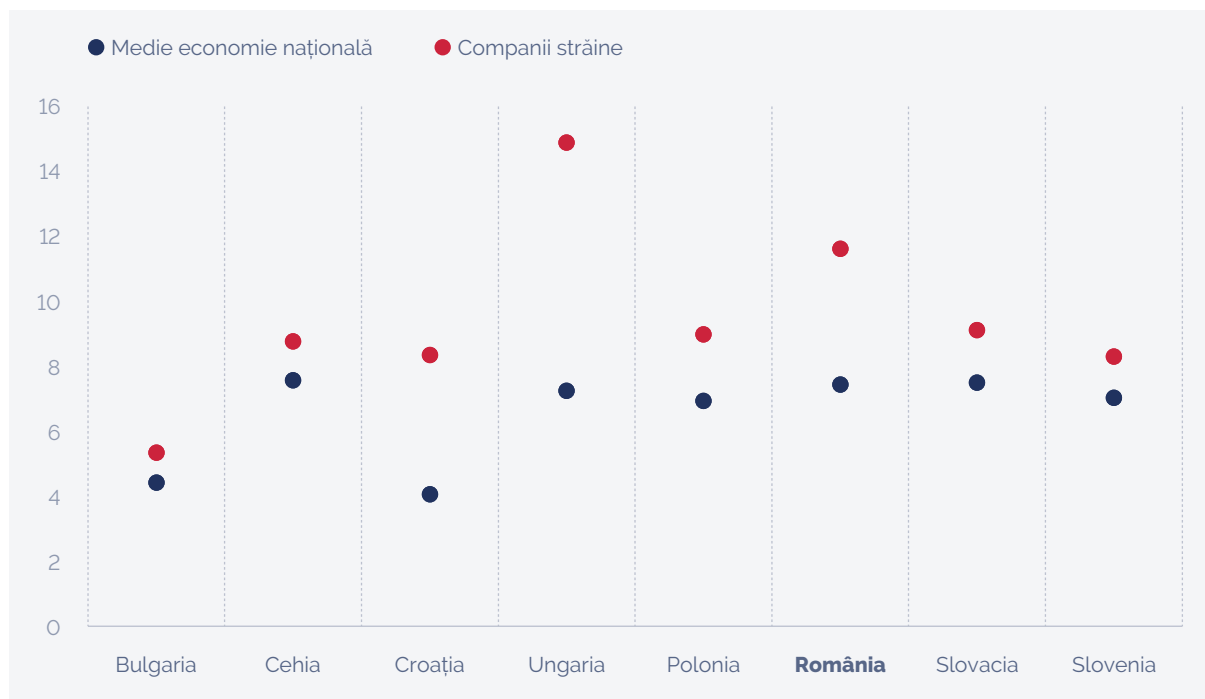

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor Eurostat

Cea mai mică diferență dintre companii este observată în Slovenia, unde nu există mare diferență între performanțele companiilor. Valoric, în cazul României, media economiei în ceea ce privește productivitatea muncii este de 23,5 mii EUR, semnificativ mai mică decât în cazul companiilor cu capital internațional (36,9 mii EUR).

Alți indicatori relevanți în ceea ce privește companiile cu capital străin se referă la investițiile per salariat și profitul brut obținut per salariat. Aici se observă că, în general, companiile străine fac investiții mai mari în salariați, au o productivitate mai ridicată (așa cum s-a văzut anterior), dar obțin și profituri mai mari per salariat comparativ cu media națională ca urmare a activității economice desfășurate.

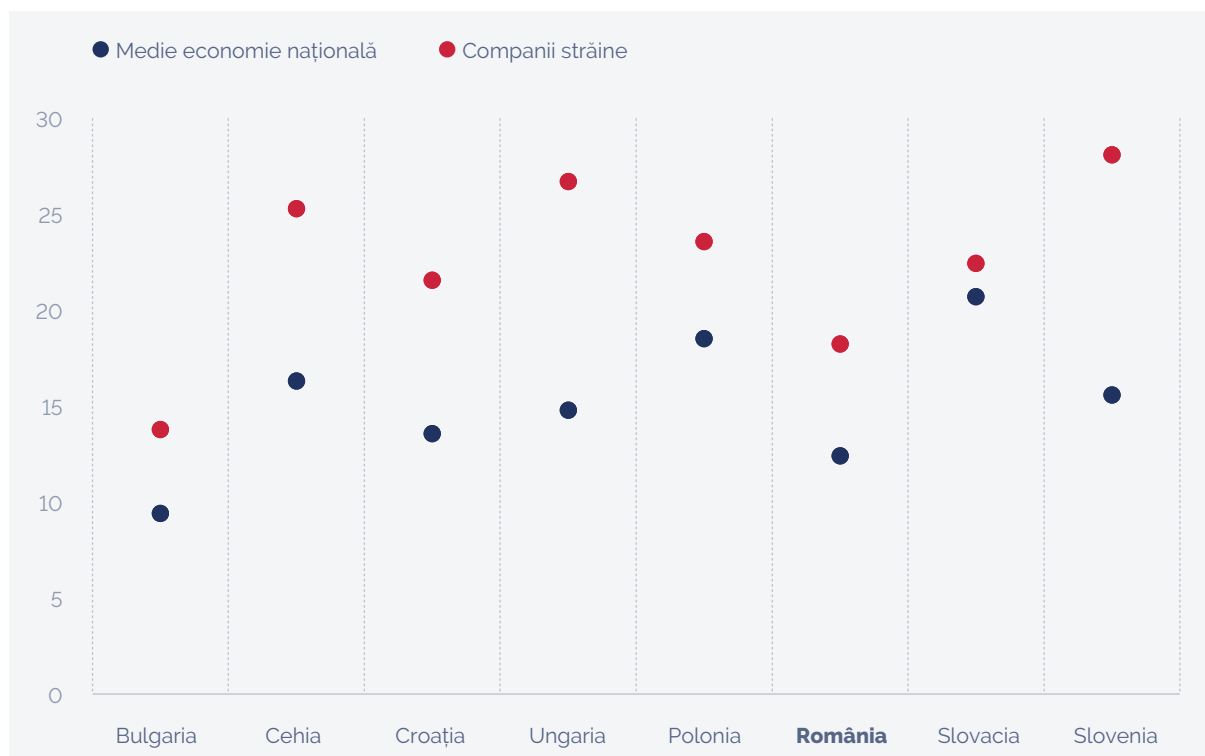
FIGURA 5

Investiția per salariat (2021)

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor Eurostat

În România, rata investițiilor per salariat este de 1,6 ori mai mare în companiile străine comparativ cu media companiilor din economie, iar profitabilitatea per salariat păstrează un raport apropiat de acest nivel, de 1,5 (la fel cum a fost și cazul productivității muncii).

FIGURA 6

Profitul brut per salariat (2021)

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor Eurostat

Impactul ISD asupra economiei României

Investițiile străine directe reprezintă un factor crucial pentru economiile care au nevoie de convergență economică și dezvoltare, așa cum este și România, datorită potențialului lor de a stimula creșterea economică, a crea locuri de muncă și a transfera tehnologie și know-how către companiile locale.

Deși inferioară comparativ cu alte țări din regiune, contribuția ISD la creșterea PIB-ului României este semnificativă, fiind adesea considerată un motor principal al creșterii economice. Conform unui studiu efectuat de Comisia Europeană, ISD au avut un efect pozitiv asupra creșterii economice în România, datorită investițiilor în sectoare strategice, creșterii productivității, exporturilor, dar prin sprijinirea consumului intern – în general veniturile angajaților din companiile străine sunt mai ridicate decât media națională.

De asemenea, studiile arată că influxurile de capital extern contribuie la stabilitatea economică și financiară prin creșterea volumului de capital disponibil pentru investiții, ceea ce stimulează productivitatea și inovația¹.

Impactul asupra pieței muncii

Investițiile străine directe creează atât locuri de muncă directe în companii multinaționale, cât și locuri de muncă indirecte și induse, în sectoarele conexe. ISD atrag muncitori calificați și sporesc cererea pentru noi abilități, ceea ce poate contribui la reducerea ratei șomajului și la creșterea veniturilor salariale.

Numărul de salariați din companiile ISD a crescut cu aproximativ 61 de mii între 2016 și 2023, în linie cu dinamica PIB și cu ciclul economic (raport BNR). Aceeași evoluție a avut-o și cifra de afaceri, cu o încetinire importantă în perioada pandemiei COVID-19 în 2020-2021, dar ajungând ulterior la o valoare maximă de aproape 274 miliarde lei în 2023.

Transferul de tehnologie și creșterea competitivității

Un alt beneficiu major al ISD este transferul de tehnologie și know-how, care contribuie la creșterea competitivității economiei românești. ISD sporește eficiența prin adoptarea noilor tehnologii și pregătirea forței de muncă locale, contribuind astfel la creșterea capacităților de inovare și la îmbunătățirea competitivității pe piețele externe (Fondul Monetar Internațional, 2020).

¹ Ștefănescu, Răzvan și Dumitriu, Ramona și Nistor, Costel, Impactul Investițiilor Străine Directe asupra Exporturilor din România (August 19, 2010). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2556537> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2556537> Blomstrom, Magnus; Kokko, Ari.

Impactul asupra balanței comerciale

ISD au o influență pozitivă asupra exporturilor, contribuind la echilibrarea balanței comerciale².

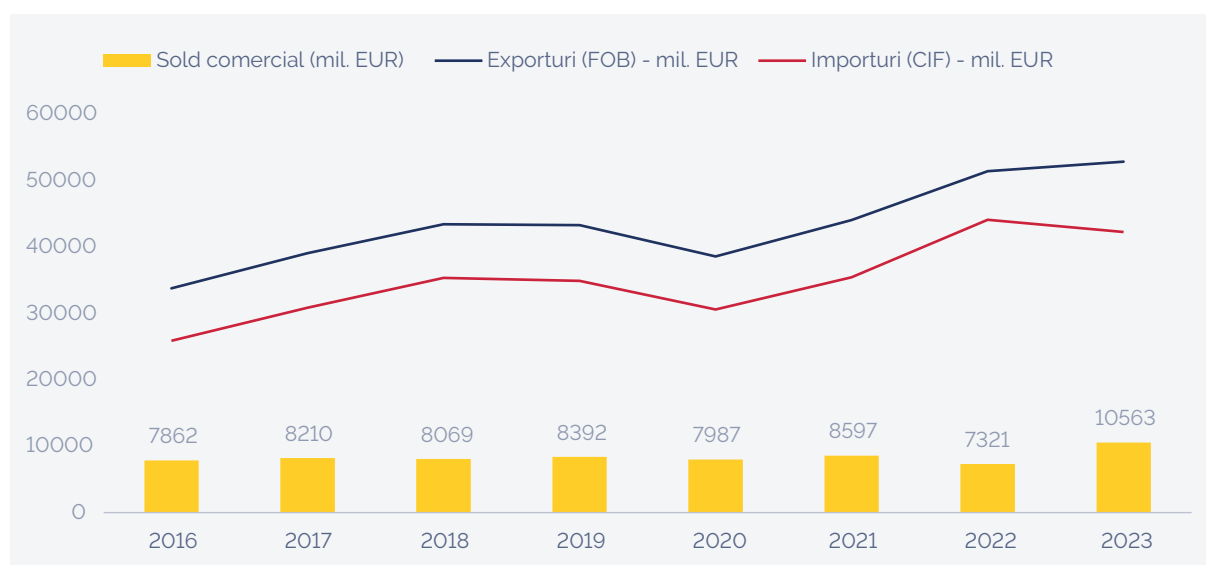
Per ansamblu, dacă analizăm soldul comerțului internațional cu bunuri pe categorii de mărfuri, în anul 2023 a fost un deficit comercial de 13,6 miliarde EUR în rândul companiilor ISD, generat însă în proporție de peste 50% de deficitul înregistrat la produse chimice, mase plastice și cauciuc, unde s-a acumulat un deficit de 7,66 miliarde EUR, în timp ce 2,44 miliarde EUR reprezintă deficitul la produse alimentare, băuturi și tutun. O contribuție importantă la deficit o are și comerțul cu mașini, aparate și echipamente electrice, 2,65 miliarde EUR.

Totuși, în ultimii ani exporturile României au crescut constant în special ca urmare a activității companiilor ISD din industria prelucrătoare, unde s-a înregistrat constant un surplus comercial semnificativ, ajungând în 2023 la peste 10,5 miliarde EUR, mai ales pe fondul industriei auto care contribuia la acest surplus cu aproape 4,5 miliarde EUR, produse ale regnului vegetal (+1,8 miliarde EUR) și produse din lemn (+765 milioane EUR).

Un surplus semnificativ a fost de-a lungul timpului și în comerțul internațional cu servicii realizate de companiile ISD, în anul 2023 acest surplus ajungând la peste 11,24 miliarde EUR, potrivit datelor BNR. La acest surplus contribuie în special zona serviciilor informatice (exporturi de 6,8 miliarde EUR și importuri de 1,38 miliarde EUR în 2023), dar și peste 900 milioane EUR surplus la comerțul realizat de companiile ISD cu servicii de consultanță profesională și pentru afaceri.

FIGURA 7

Evoluția soldului comerțului internațional cu servicii realizate de companiile ISD

Sursa: Banca Națională a României (2024)

Analiza exporturilor de înaltă tehnologie ca procent din exporturile de produse manufacturate pentru mai multe țări din Europa Centrală și de Est, comparativ cu statele din zona euro, arată o variație semnificativă în gradul de intensitate tehnologică a economiilor naționale și a modului în care aces-

² Ștefănescu, Răzvan and Dumitriu, Ramona and Nistor, Costel, Impactul Investițiilor Străine Directe asupra Exporturilor din România (Impact of the Foreign Direct Investment on Romanian Exports) (August 19, 2010). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2556537> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2556537> Blomstrom, Magnus; Kokko, Ari.

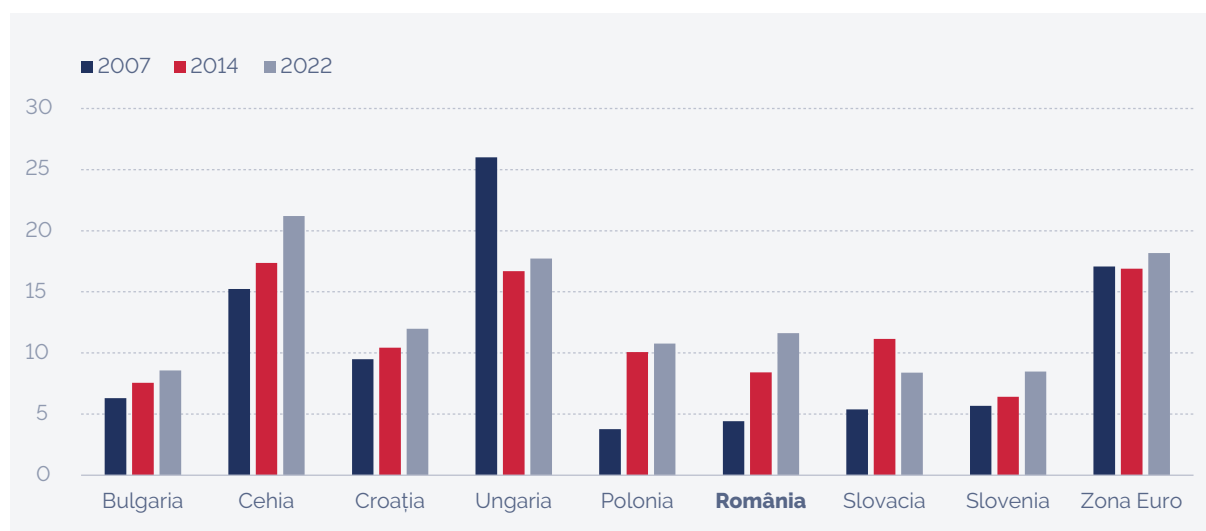
tea au reușit să integreze tehnologii avansate în produsele lor manufacturate, dar și în ce măsură fac față competiției de pe piețele internaționale.

Țări precum Cehia și Ungaria au o performanță superioară în ceea ce privește exporturile de înaltă tehnologie, în timp ce România și Polonia arată o creștere constantă, dar la niveluri mici. Exporturile de înaltă tehnologie nu sunt influențate doar de atragerea de investiții străine directe, un rol important avându-l și politicile industriale și educaționale, și capacitatea de inovare, așa cum o arată și diferite studii precum cele ale OECD și ale Comisiei Europene.

România a înregistrat o creștere notabilă, de la 4,4% în 2007 la un maxim de 12,5% în 2010, cu fluctuații minore până în 2022, spre 11,6%. Aceasta indică o îmbunătățire semnificativă a capacității tehnologice în prima parte a perioadei analizate, dar o stabilizare relativă ulterior. Creșterea inițială poate fi atribuită investițiilor străine directe și a beneficiilor nete aduse de statutul de țară membră a UE, dar stagnarea din ultimii ani indică necesitatea unor politici suplimentare pentru a susține dezvoltarea din acest domeniu în continuare.

FIGURA 8

Exporturi de înaltă tehnologie³ (% din exporturile de produse manufacturate)

Sursa: Banca Mondială, World Development Indicators

³ Exporturile de înaltă tehnologie sunt produse cu intensitate ridicată de cercetare și dezvoltare, cum ar fi industria aerospațială, computere, farmaceutice, instrumente științifice și mașini electrice.

Exemple de factori care influențează atragerea investițiilor

Deciziile companiilor de a investi într-o țară sau regiune au la bază mai multe componente, dintre care amintim: poziția geografică, stabilitatea, consecvența și predictibilitatea politicilor publice, nivelul de birocrație și povara de reglementare, apartenența diferitelor organizații internaționale, ratingul de țară, fiscalitatea, infrastructura, forța de muncă calificată și adecvată, calitatea serviciilor publice (sănătate, educație), mecanismele de finanțare disponibile, securitatea energetică, etc. Este nevoie de o abordare integrată și o strategie pe termen lung la nivel național pentru a putea maximiza șansele de atragere a investițiilor. În cele ce urmează, vom puncta doar câteva dintre elementele care au impact asupra ISD.

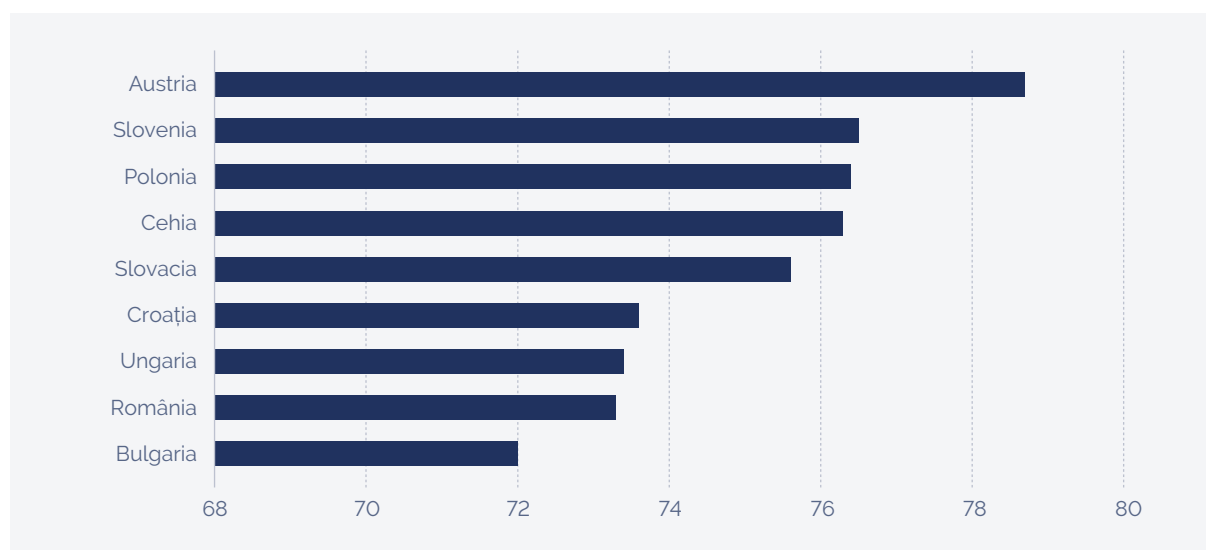
Impactul factorilor instituționali asupra atragerii investițiilor

Calitatea politicilor publice, cadrul legislativ și ușurința de a face afaceri, influențează semnificativ fluxul de investiții care se localizează într-o economie, guvernanta publică precară fiind asociată cu scăderea nivelului de ISD din cauza reticenței investitorilor străini. Pentru alegerea destinației investiționale, companiile au nevoie de un angajament ferm, pe termen lung din partea guvernelor în asigurarea unui climat stabil și predictibil, aceștia fiind factori esențiali pentru procesul investițional pe lângă alți factori, precum facilitățile fiscale, schemele de sprijin financiar sau alte elemente care țin de competitivitate prin costuri (costul cu forța de muncă, prețul materiilor prime, costul cu energia, etc.).

Conform indicelui *Doing Business* (Figura 9), realizat de către Banca Mondială în 2020, România se clasează pe penultimul loc dintre țările din proximitate. Indicele respectiv relevă dificultățile politicilor publice în a crea un mediu de afaceri care să asigure buna desfășurare a activității și, totodată, nivelul complexității reglementărilor cu care investitorii se pot confrunta.

FIGURA 9

Indicele Doing Business 2020

Sursa: Banca Mondială, World Development Indicators

Relația directă între mediul legislativ și ISD se observă și în chestionarul *Business Sentiment Index*, care reprezintă percepția investitorilor străini față de mediul de afaceri din România. În ediția din octombrie 2024, 67% dintre membrii FIC care au răspuns chestionarului, consideră că mediul legislativ s-a înrăutățit, fapt corelat și cu tendința acestora de a reduce investițiile (22% dintre respondenți).

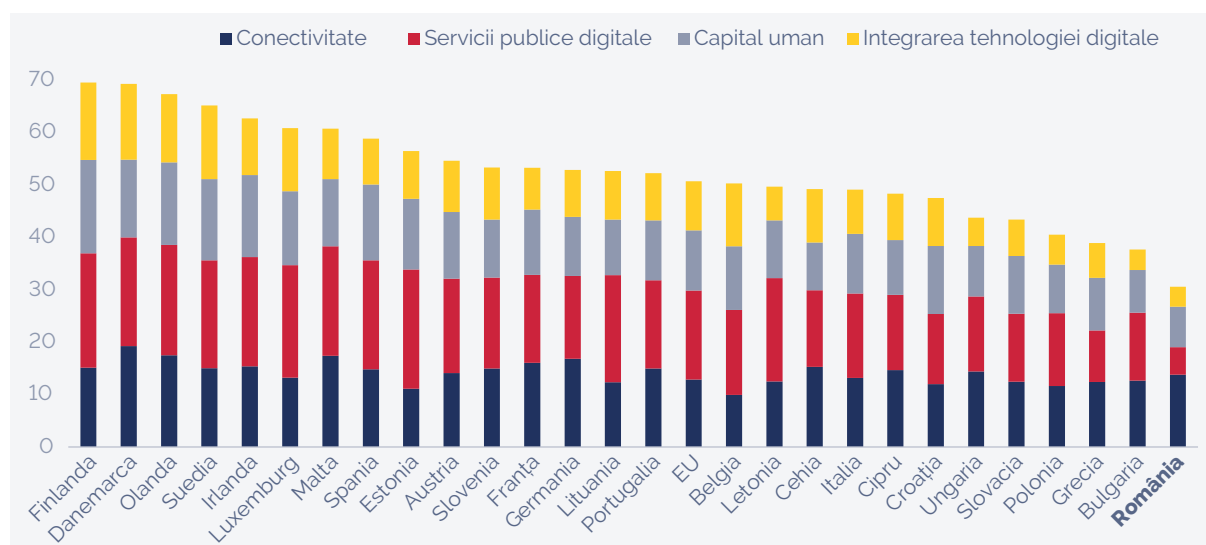
Transport, energie și telecomunicații

Calitatea infrastructurii de transport influențează deciziile companiilor străine în alegerea destinației viitoarelor investiții, fiind un element cheie în desfășurarea activității. După aderarea la Uniunea Europeană, România a înregistrat îmbunătățiri în ceea ce privește logistica potrivit indicelui Băncii Mondiale privind performanța logistică⁴. Acesta a atins un nivel de 3,2 în anul 2022, similar cu cel din Bulgaria și Ungaria, însă este în continuare sub media țărilor din Zona euro (3,7). Din regiunea Europei Centrale și de Est doar Polonia are un indice privind performanța logistică apropiat de media Zonei euro. Legat de securitatea energetică a țării, accesul la energie la un preț competitiv este un element de importanță strategică pentru investitori. Pentru a atrage cât mai multe investiții străine, România trebuie să facă parte din mișcarea tranziției energetice (Caseta 1), companiile străine fiind componentă a acestui fenomen. ISD pot contribui la abordarea riscurilor legate de schimbările climatice prin finanțarea infrastructurii energetice cu emisii reduse de carbon, dar și alte mecanisme prin care investițiile străine pot influența tranziția verde. Un cadru legislativ în acest sens asigură calitatea ISD-urilor dedicate decarbonizării.

În contextul global și european actual, România poate deveni un actor important în sectorul energetic cu ajutorul investițiilor orientate spre cercetare, dezvoltare și securitate. 5,3% din soldul ISD înregistrat la finalul anului 2023 a fost dedicat industriei de energie electrică, gaze și apă, cu 0,1% mai mult față de aceeași perioadă a anului 2022 și cu 0,4 puncte procentuale față de 2021 (4,9%) (raport BNR). Aceste date evidențiază trendul ascendent al ISD-urilor din sectorul energetic, bazat pe potențialul și rolul strategic pe care România îl poate avea în Europa.

Din punct de vedere al digitalizării, România se clasează pe ultimul loc din Uniunea Europeană, conform indicelui Comisiei Europene, DESI (*Digital Economy and Society Index*). Indicele are în vedere nivelul de dezvoltare în ceea ce privește patru piloni-cheie ai unei economii digitale, respectiv: capitalul uman, conectivitate, integrarea tehnologiilor digitale și serviciile publice digitale.

FIGURA 10
Indicele privind digitalizarea (DESI) (2022)

Sursa: Indicele DESI 2022, Comisia Europeană

⁴ The index ranges from 1 to 5, with a higher score representing better performance. Data are from Logistics Performance Index surveys conducted by the World Bank - link <https://lpi.worldbank.org/>

Doar din perspectiva conectivității, România se clasează în prima jumătate, dar la restul clasificărilor înregistrează cel mai mic scor din Uniunea Europeană. În era digitalizării, integrarea tehnologiei reprezintă un element indispensabil atât pentru mediul privat, cât și pentru cel public și mai ales facilitarea eficientă a relației dintre acestea prin digitalizare.

Mai mult, performanța integrării tehnologiilor digitale este un alt punct la care România se află printre ultimele țări ale Uniunii Europene, subclasând doar Luxemburg și Letonia. Acest fenomen este cauzat de lipsa eficientizării structurii digitale prin investiții dar și, în anumite cazuri, de inexistența completă a acestora.

Rolul guvernului și autorităților locale: Programe și inițiative guvernamentale pentru stimularea ISD

Politicile publice joacă un rol central în crearea unui mediu propice pentru atragerea investițiilor străine directe, prin intermediul unui cadru legislativ stabil și transparent, dar și prin prezentarea oportunităților de investiții la nivel național, regional sau local. Repartizarea stocului actual de ISD este în favoarea câtorva județe. Bucureștiul cumulează aproximativ 50% din ISD, urmat de județele Ilfov, Timiș, Prahova și Brașov conform datelor publicate de BNR.

Studiile realizate de OECD și UNCTAD subliniază că disponibilitatea unei infrastructuri moderne – drumuri, porturi, rețele de telecomunicații și energie – pot reprezenta un factor determinant în decizia investitorilor de a intra pe o piață, și în același timp crearea de parcuri industriale în zone mai puțin dezvoltate economic.

Guvernele și autoritățile locale pot utiliza politici pentru a atrage investitori străini în regiuni mai puțin dezvoltate. Totodată, politicile promovate prin fondurile europene nerambursabile au jucat un rol semnificativ în România în finanțarea proiectelor de investiții din industria manufacturieră și sectorul energetic.

Conform unui raport elaborat de World Bank Group, strategiile de branding național care pun accent pe forța de muncă calificată, presiunea fiscală și costurile mai reduse în general, dar și poziția geografică strategică, sunt esențiale pentru atragerea ISD. În România, agenția guvernamentală (ARICE) poate juca un rol crucial în mediatizarea oportunităților de investiții, organizând întâlniri directe între investitori străini și autoritățile guvernamentale și locale. Aceste eforturi contribuie nu doar la atragerea de capital străin, ci și la integrarea economiei locale în rețelele globale de producție și comerț.

CASETA 1

Va urma - necesarul de investiții privat - public și autohton-străin în contextul Net Zero 2050

Proiectul Va urma elaborat de Consiliul Investitorilor Străini estimează necesarul de investiții din toate sursele (publice, private, fonduri nerambursabile etc.) pentru România până în anul 2040 care să susțină dezvoltarea economică, respectiv volumul de investiții necesare menținerii unei rate ridicate de creștere economică în noul context ghidat de sustenabilitate, reducerea emisiilor (atingerea țintei de net zero în 2050 la nivel Uniunii Europene).

Astfel, proiectul Va urma a identificat două intervale de timp importante ale efortului investițional:

1. Efort investițional anual de aproximativ 34-35% din PIB (perioada 2024-2030). În acest interval se poate observa că investițiile necesare încep să crească semnificativ, cu o mobilizare masivă de resurse financiare. Estimările arată că, până în 2030, acest efort investițional suplimentar va fi de aproximativ 34-35% din PIB. Această perioadă sugerează că în România vor fi necesare investiții suplimentare substanțiale pentru a susține creșterea economică și pentru a reduce decalajele economice pe fondul schimbării paradigmei de creștere. De asemenea, față de estimările din ediția anterioară, investițiile adiționale necesare se ridică la 10% - 11% din PIB pentru această perioadă, suplimentare apărută în special pe fondul creșterii ambițiilor de reducere a emisiilor prin aplicarea măsurilor existente pentru mediu.

2. Efort investițional adițional mediu anual de aproximativ 28-31% din PIB (perioada 2031-2040). Începând cu anul 2031, va fi o stabilizare relativă a necesităților de investiții, dar cu un efort totuși semnificativ, estimat între 28% și 31% din PIB anual în funcție de scenariu. Aceasta reprezintă o perioadă de consolidare și dezvoltare sustenabilă pe termen lung, în care economia se va afla într-o etapă de maturizare, necesitând investiții moderate pentru a menține ritmul de creștere și, totodată, va beneficia de efectele pozitive, de multiplicare, a investițiilor făcute anterior. Mai mult, important de menționat este faptul că investițiile adiționale necesare comparativ cu estimarea anterioară se ridică la aproximativ 7-8,5 % din PIB.

Această creștere constantă a fluxurilor investiționale indică faptul că, pentru a susține creșterea economică dorită concomitent cu criteriul de sustenabilitate și decarbonizare, România va trebui să își îmbunătățească capacitatea de absorbție și administrare a fondurilor, să găsească mijloace de coordonare a investițiilor din toate sursele disponibile (fonduri publice de la bugetul de stat, fonduri europene, fonduri private străine și autohtone) și să investească în mod strategic în sectoarele cheie ale economiei.

CASETA 2

Investiții și contribuții la bugetul de stat ale membrilor FIC

Conform celei mai recente **analize a Consiliului Investitorilor Străini asupra taxelor și impozitelor plătite de companiile membre FIC și angajații lor în România**, în 2023, investițiile companiilor FIC au fost de 17 miliarde lei, reprezentând 43% din cheltuielile de capital public conform execuției bugetului consolidat pentru 2023. Membrii FIC au contribuit direct la creșterea economică înregistrată de România prin investițiile puse la dispoziție și prin salariile plătite direct angajaților, iar indirect prin lanțul de aprovizionare.

Cifra de afaceri a tuturor companiilor membre FIC a reprezentat aproximativ 22% din PIB-ul nominal în 2023, respectiv aproape 348 miliarde lei. Contribuțiile celor 110 companii membre FIC la bugetul general consolidat a fost estimată la 82 de miliarde lei, ceea ce reprezintă peste 18% din veniturile curente colectate de stat anul trecut.

Numărul total al angajaților membrilor FIC depășește 190.000 persoane. În 2023, suma contribuțiilor și impozitelor plătite lunar (6.472 lei) din salariul mediu pentru un angajat FIC acoperit de eșantion a depășit salariul mediu net pentru întreaga economie (4.584 lei) și a fost de aproape două ori mai mare în comparație cu nivelul impozitelor și contribuțiilor plătite de un salariat mediu în economia românească.

Cei 61 de membri FIC care au răspuns la chestionar au transferat la bugetul României TVA și accize de aproximativ 43 de miliarde lei, adică 31% din totalul TVA și accize colectate de stat (aproximativ 142 miliarde lei). În plus, aproape 1 miliard lei au fost dividende plătite statului.

Concluzii și recomandări

Sinteza principalelor concluzii

Un aspect central al raportului îl constituie decalajele de competitivitate față de alte țări din Europa de Est. Raportul abordează și provocările majore care limitează atragerea de noi ISD sau extinderea celor deja existente, inclusiv birocrăția, calitatea scăzută a infrastructurii și a digitalizării, precum și un climat legislativ perceput adesea ca instabil, impredictibil. Indicii precum Doing Business și DESI plasează România pe poziții inferioare în clasamentele internaționale, evidențiind necesitatea unor reforme structurale semnificative care să înscrie România pe o traiectorie de creștere sustenabilă.

- Comparativ cu alte state din regiunea Europei Centrale și de Est, stocul de ISD este inferior, chiar dacă multe dintre aceste țări au plecat de la niveluri inițiale asemănătoare României.
- România a avansat lent, de la 0,3% la 0,4% între 2004 și 2023, iar acest progres s-a datorat în special companiilor străine care sunt mai prezente și mult mai competitive pe piața globală.
- Rezultatele pentru România indică necesitatea unor strategii mai puternice pentru a atrage investiții și a stimula exporturile, esențiale pentru dezvoltarea economică durabilă.
- România are încă deficiențe importante în termeni de productivitate și spațiu de creștere pentru a-și îmbunătăți eficiența economică internă (rezerve de eficiență).
- În România, Bulgaria, Cehia și Croația companiile cu capital străin sunt de aproximativ 1,6 ori mai productive comparativ cu media economiei.
- În România, rata investițiilor per salariat este de 1,6 ori mai mare în companiile străine comparativ cu media companiilor din economie, iar profitabilitatea per salariat păstrează un raport similar, de 1,5 (la fel cum a fost și cazul productivității muncii).
- Numărul de salariați din companiile ISD a crescut cu aproximativ 61 de mii între 2016 și 2023, în linie cu dinamica PIB și cu ciclul economic. Aceeași evoluție a avut-o și cifra de afaceri, cu o încetinire importantă în perioada pandemiei COVID-19 în 2020-2021, dar ajungând ulterior la o valoare maximă de aproape 274 miliarde lei în 2023.
- Din punct de vedere al soldului comerțului internațional cu bunuri pe categorii de mărfuri, în anul 2023 a fost un deficit comercial de 13,6 miliarde EUR în rândul companiilor ISD, generat însă în proporție de peste 50% de deficitul înregistrat la produse chimice, mase plastice și cauciuc, unde s-a acumulat un deficit de 7,66 miliarde EUR.
- În ultimii ani exporturile României au crescut constant, în special ca urmare a activității companiilor ISD din industria prelucrătoare, unde s-a înregistrat constant un surplus comercial semnificativ, ajungând în 2023 la peste 10,5 miliarde EUR, mai ales pe fondul industriei auto care contribuia la acest surplus cu aproape 4,5 miliarde EUR.
- România a înregistrat o creștere notabilă în ceea ce privește exporturile de înaltă tehnologie, de la 4,4% în 2007 la un maxim de 12,5% în 2010, cu fluctuații minore până în 2022, spre 11,6%.

Măsuri și politici care ar putea stimula creșterea investițiilor străine directe în România

Printre recomandările strategice menite să maximizeze potențialul investițiilor străine se numără îmbunătățirea infrastructurii de transport și digitalizare, stimularea parteneriatelor public-private, creșterea investițiilor în educația orientată spre STEM și implementarea unor politici fiscale și legislative mai predictibile, în parteneriat cu mediul de afaceri. Aceste măsuri, corelate cu tendințele globale și cu nevoile locale, ar putea transforma România într-o destinație mai atractivă pentru capitalul străin și într-un actor competitiv în regiune.

Recomandări pentru atragerea ISD:

- **Stimularea investițiilor străine directe cu valoare adăugată ridicată, de înaltă tehnologie și cu utilizare intensivă a cunoștințelor în sectoarele prioritare** în care România poate crea avantaje competitive și poate avansa în lanțul valoric, cu productivitate mare pe lucrător. Acest lucru necesită acordarea de stimulente fiscale selective, cofinanțare pentru cercetare, dezvoltare și inovare, proceduri administrative simplificate și modernizarea infrastructurii în domeniul IT&C.
- **Poziționarea României ca un centru pentru investiții străine directe durabile din punct de vedere ecologic** în domenii precum energiile regenerabile, mobilitatea ecologică sau economia circulară. În acest sens, există un mare potențial de piață la nivel local și regional. Prin urmare, este imperativ să se adopte o legislație și reglementări cuprinzătoare și competitive, care să acopere stabilirea prețului carbonului, controlul poluării, standardele ecologice ale produselor, concurența loială pe piețele energetice etc. - pentru a reduce riscurile și a asigura randamente stabile pe tot parcursul ciclului de viață al acestor proiecte.
- **Îmbunătățirea absorbției fondurilor publice și a eficienței gestionării.** Prin urmare, continuarea și, mai ales, punerea în aplicare a reformelor în materie de guvernare și consolidare fiscală, împreună cu soluții de guvernare electronică și măsuri de transparență sunt esențiale pentru a semnaliza angajamentul României față de dezvoltarea durabilă.
- **Dezvoltarea capitalului uman.** România încă beneficiază de avantaje de cost, dar activitățile cu valoare adăugată mai mare necesită competențe avansate. Prin urmare, sistemele de educație și de formare profesională trebuie modernizate pentru a răspunde așteptărilor investitorilor, facilitând, de asemenea, transferul de tehnologie.
- **Promovarea capacităților unice ale României în străinătate, prin promovarea consecvenței a ISD și a exporturilor.** Eforturile ar trebui să vizeze acele țări europene care sunt investitori importanți la nivel regional, pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la competențele specializate ale României și la condițiile favorabile pentru stabilirea operațiunilor orientate spre export.
- **Monitorizarea impactului reglementărilor și politicilor de la nivelul UE asupra deciziilor de localizare și a investițiilor transfrontaliere,** învățând în același timp din cele mai bune practici regionale, pentru a valorifica în timp util oportunitățile de ISD care apar.
- **România trebuie să definească și să pună în aplicare o strategie coordonată, care să mobilizeze toți actorii publici și privați responsabili,** pentru a transforma fluxurile ridicate de ISD în creștere durabilă, competitivitate și convergență cu UE. Atragerea de ISD de calitate pornește de la stimulente specifice, dar depinde în mod fundamental de capacitățile interne

și de politicile integrate care sporesc competitivitatea.

- **FIC consideră că eficiența Agenției pentru investiții străine poate fi maximizată dacă aceasta raportează unui consiliu de supraveghere** care să includă reprezentanți din toate instituțiile relevante în atragerea investițiilor străine (Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Afacerilor Externe, Administrația Prezidențială) și chiar reprezentanți ai ambasadelor și a sectorului privat care ar putea aduce un plus de responsabilitate, eficiență și promovarea imaginii României ca destinație pentru investiții. Raportarea directă către prim-ministru și existența unui consiliu de supraveghere cu reprezentanță multi-instituțională ar fi un semnal că întregul guvern este orientat către performanță și reforme în direcția atragerii de ISD, și nu este doar o consecință a efortului unei unități restrânse sau a reprezentanților mediului privat. Colaborarea cu investitorii privați: asocierea cu principalele grupuri de investitori (străini și autohtoni) din România, astfel încât să se faciliteze legăturile între companii străine și românești private și, mai departe, cu universitățile, autoritățile publice locale și centrale. Aceasta poate contribui și la diminuarea deficitului balanței comerciale a României.
- **FIC recomandă asigurarea unui instrumentar minim disponibil pentru fiecare municipiu din România** – prezentări sectoriale, oportunități, bază industrială, potențiali furnizori și dinamica economiei din ultimii ani (de exemplu, grupuri de indicatori relevanți: forță de muncă, lanț de aprovizionare, impozitare și stimulente, infrastructură, aspecte de ordin fiscal și juridic, macroeconomie).
- **FIC recomandă utilizarea strategică a schemelor de ajutor de stat sectoriale**, care să se concentreze pe o selecție de domenii care (i) sunt competitive la nivel local și/sau (ii) au potențial înalt de a aduce o valoare adăugată mare în economie – creșterea pe lanțul de valoare adăugată către segmentele de tip R&D, Proiectare, After-service.

Referințe:

- Ștefănescu, Răzvan și Dumitriu, Ramona și Nistor, Costel, Impactul Investițiilor Străine Directe asupra Exporturilor din România (August 19, 2010). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2556537> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2556537> Blomstrom, Magnus; Kokko, Ari.
- How foreign investment affects host countries (English). Policy, Research working paper; no. WPS 1745 Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/992201468765633696/How-foreign-investment-affects-host-countries>
- United Nations Conference on Trade and Development, Host country operational measures, UNCTAD Series, 2001
- Kastratović, Radovan. "The impact of foreign direct investment on host country exports: A meta analysis." *The World Economy* 43.12 (2020): 3142-3183.
- Ross, Andrew G., and Neil Fleming. "The impact of Chinese foreign direct investment on host country economic growth." *Local Economy* 37.6 (2022): 507-525.
- Kim, Seunghyun, and Byungchul Choi. "The impact of the technological capability of a host country on inward FDI in OECD countries: The moderating roles of institutional quality." *Sustainability* 12.22 (2020): 9711.
- Šimelytė, Agnė, and Edmunds Čižo. "Impact of foreign capital inflows on the economy of a host country through lenses of employment." *Journal of Entrepreneurship & Sustainability Issues* 11.4 (2024).
- Banga, Rashmi (2003): Impact of government policies and investment agreements on FDI inflows, Working Paper, No. 116, Indian Council for Research on International Economic Relations (ICRIER), New Delhi
- Banca Națională a României, Investițiile străine directe în România - raport anual 2023
- <https://lpi.worldbank.org/> Logistics Performance Index by the World Bank Group.

Consiliul
Investitorilor
Străini

Investițiile străine directe în România

Ediția 2024